

2016. február 12. - Írtam korábban e lap hasábjain Faragó Laura népdalékes és Lakatos Demeter csángó költő munkásságáról.

A csángóság sorsával

kapcsolatos, akkor fölmerült kérdéseinkre választ kaptunk Gábor Felicia Csángó élet című könyvének bemutatóján a Józsefvárosi Galériában.

Maga a kiadvány is egyfajta válasz: fennmarad-e a teljesen egyedülálló, Árpád-kori (de bármilyen kormegjelölést alkalmazhatunk, mert igazából fogalmunk nincs, annyi bizonyos, hogy az Ómagyar Mária-siralomban egy csángót jóval kevesebb meglepetés ér, mint egy pestit) archaizmusokat tartalmazó csángó nyelvjárás? Létrejöhet-e újból egy nyelvet és hagyományokat gondozó, múltat és jelent jövővel összekötő csángó írástudó értelmiség?

Nem véletlen, hogy a könyv címe Csángó élet, nem pedig a Csángók pusztulása, hányattatásai, szenvedéstörténete, nyelvi genocídiuma, apokalipszise és nemzethalála. Miképpen az sem véletlen, hogy a borítón nem szomorú, az élet vad viharaiiban megrendült, fekete-fehér nénik és bácsik szociofotója látható, hanem egy tündökletes szépségű asszony autentikus viseletben, ki büszkén, bizakodón, mosolyogva néz a jövőbe.

És ez most nem valamiféle álnaiv, direktmarketinges propagandalelkendezés, hanem pontosan az, amire a csángóknak igenis szükségük van.

Gábor Felicia 13 és fél évesen került Csíkszeredába, s kezdett magyar nyelven tanulni, majd Magyarországra jött, ma is Budapesten él. Bákó közelében, egy Lujzikalagor nevű kis faluban nőtt fel, tízgyermekes családban – ez utóbbi nem számított ritkaságnak. A rend kedvéért tegyük azért hozzá, hogy itt most kifejezetten a moldvai csángóságról beszélünk, a Kárpátok és az orosz határ között élőkről. Ahogy Gábor Felicia mondja: a nagymamák még élnek, mint a csángók, az unokák pedig olaszul beszélnek – a meglepőnek látszó tény a Ceausescu-rezsim bukása utáni időknek köszönhető, mikor a moldvai csángók jó része Olaszországban talált munkát. Itt a román nyelv ismerete miatt könnyen tanultak olaszul, becsületességük és szorgalmuk miatt hamar integrálódtak, másrészt szülőföldjüktől távol is őrizték szokásaikat, Felicia fel is idéz egy kedvesen abszurd jelenetet, mikor a csángó legények az egyik leány olasz vőlegényének kezébe nyomják a legkisebb harangot, s hejgetni tanítják, hogy az óévbúcsúztató, újévköszöntő, termékenységarázsló urálásban részt vehessen.

Csuda dolog teljesen hiteles és személyes beszámolót olvasni egy olyan közösség életéről, ahol a fejfájást hatékonyan gyógyítják vízbe vetett égő üszökkal, keresztvetéssel vagy köpködéssel – csángó akupunktúra, kacag Gábor Felicia, aki ma is reflexből megköpköd minden újszülöttet megigézés ellen, s szörnyű lelkifurdalása támadna, ha nem tenné –, ahol másfél hétig tart a lakodalom, és ha ribancot kér valaki tőlünk, az nem hirtelen támadt gerjedelmét csillapítaná, csupán konyhatőrlőre van szüksége.

Nemcsak remek beszélgetés esik a könyv kapcsán a szerző tapasztalatairól Csender Levente íróval, és nemcsak Mokány Róza énekli a hol nagymamájától, hol lujzikalagori kislányoktól tanult népdalokat, amikben Krisztus vére a szentkereszt fa tövébe hull, hanem bemutatják azt is, milyen összetett küldetés felölteni a könyvborítón is látható csángó ruhát.

Gábor Felicia percekig tekergeti magán a katrincát meg a bernécet, amit jaj, de szorosra kell húzni – a nyájas olvasó járjon csak utána, mi a katrinca meg a bernéc, de nem nehéz kitalálni –, és mesél a templomba menés előtti „kendőellenőrzésekről” is, a reggeli sorban állásról gondos édesanyjuk színe előtt: helyes-e a kendő?

A könyv kimondott célja, hogy a 29 faluban, ahol magyar nyelvű tanítás is folyik – ha küzdelmesen is, a román tanár több helyen köszönni sem hajlandó a magyarnak –, legyen a

gyerekeknek az ő, eredeti nyelvükön íródott könyv a kezükben, hiszen a csángóknak se ábécéjük, se szótáruk... Ha Gábor Felicia, a könyv előszavát író, szintén csángó szerző lancu Laura és a hozzájuk hasonló, elhivatott írástudók munkájának gyümölcse beérik, a csángó kultúrának nemcsak a múltjáról, hanem a jövőjéről is beszélhetünk. **Juhász Kristóf**

Gábor Felicia: Csángó élet. Magyar Napló Kiadó,
Budapest, 2015.